

Spauda ir informacija

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
PRANEŠIMAS SPAUDAI Nr. 163/20
2020 m. gruodžio 17 d., Liuksemburgas

Sprendimas byloje C-336/19
Centraal Israëlitisch Consistorie van België ir kt.

Siekdamos didinti gyvūnų, skerdžiamų atliekant religines apeigas, gerovę, valstybės narės gali reikalauti taikyti grįžtamojo apsvaiginimo, nelemiančio gyvūno mirties, metodą ir taip nepažeidžiamos Chartijoje įtvirtintos pagrindinės teisės

Pagal 2017 m. liepos 7 d. Flandrijos regiono (Belgija) dekretą, kuriuo iš dalies keičiamas 1986 m. rugpjūčio 14 d. Gyvūnų apsaugos ir gerovės įstatymas dėl leistinų gyvūnų skerdimo metodų, draudžiama skersti gyvūnus prieš tai neapsvaiginus, įskaitant atvejus, kai skerdžiama religinėms apeigoms atlikti būtiniais metodais. Skerdimo atliekant religines apeigas atveju šiame dekrete numatytas grįžtamasis apsvaiginimas, nelemiantis gyvūno mirties.

Šį aktą ginčijo kelios žydų ir musulmonų asociacijos; jos prašė visiškai ar iš dalies jį panaikinti. Jų teigimu, šiuo dekretu iš išpažįstančiųjų žydų ir musulmonų tikėjimą atimama galimybė įsigyti mėsos, gautos iš gyvūnų, paskerstų pagal jų religinius reikalavimus, kuriais draudžiamas grįžtamasis apsvaiginimas, taigi juo pažeidžiamas Reglamentas Nr. 1099/2009¹ ir tikintiesiems užkertamas kelias praktikuoti savo religiją.

Tokiomis aplinkybėmis *Grondwettelijk Hof* (Konstitucinis Teismas, Belgija) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo, siekdamas išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias skerdimo atliekant religines apeigas atveju reikalaujama taikyti grįžtamojo apsvaiginimo, nelemiančio gyvūno mirties, metodą.

Atsakydamas į šį klausimą Teisingumo Teismas trečią kartą² turi užtikrinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 10 straipsnyje garantuojamos religijos laisvės ir SESV 13 straipsnyje įtvirtintos bei Reglamente Nr. 1099/2009 sukonkretintos gyvūnų gerovės pusiausvyrą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmiausia pažymi, kad **Reglamente Nr. 1099/2009 įtvirtintas gyvūnų apsvaiginimo prieš juos žudant principas atitinka pagrindinį šiuo reglamentu siekiamą tikslą – gyvūnų gerovės apsaugą**. Nors šiame reglamente³ pripažįstama skerdimo atliekant religines apeigas praktika, kai gyvūnai gali būti žudomi be išankstinio apsvaiginimo, šis skerdimo metodas Sąjungoje leidžiamas išimties tvarka ir tik tam, kad būtų paisoma religijos laisvės. **Valstybės narės gali patvirtinti nacionalines taisykles, kuriomis siekiama nustatyti aukštesnius žudomų gyvūnų apsaugos standartus, nei nustatyti šiuo reglamente, skerdimo atliekant religines apeigas srityje**⁴. Taigi Reglamentas Nr. 1099/2009 atspindi tai, kad Sąjunga ir valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, taip pat gerbti valstybių narių teisės nuostatas ir papročius, ypač susijusius su religinėmis apeigomis. Vis dėlto pats šis reglamentas neužtikrina gyvūnų gerovės ir teisės išpažinti

¹ 2009 m. rugsėjo 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žudomų gyvūnų apsaugos (OL L 303, 2009, p. 1).

² Jau buvo priimti 2018 m. gegužės 29 d. Sprendimas *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen ir kt.* (C-426/16 (žr. [Pranešimą spaudai Nr. 69/18](#))) ir 2019 m. vasario 26 d. Sprendimas *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* (C-497/17 (žr. [Pranešimą spaudai Nr. 15/2019](#))).

³ Reglamentas Nr. 1099/2009 4 straipsnio 4 dalis.

⁴ Reglamentas Nr. 1099/2009 26 straipsnio 2 dalies c punktas.

savo religiją būtinos pusiausvyros, jame tik reglamentuojama, kad suderinti šias dvi vertybes turi valstybės narės.

Vadinasi, pagal Reglamentą Nr. 1099/2009 valstybėms narėms nedraudžiama numatyti, kad reikalavimas apsvaiginti gyvūnus prieš žudant taikomas ir skerdimui, būtinam religinėms apeigoms atlikti, tačiau tik su sąlyga, kad valstybės narės paiso Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių.

Dėl klausimo, ar dekretu paisoma pagrindinių teisių, Teisingumo Teismas primena, kad skerdimas atliekant religines apeigas priskiriamas prie Chartijos 10 straipsnio 1 dalyje užtikrinamos laisvės išpažinti savo religiją. Kadangi šiame dekrete įtvirtintas reikalavimas skerdimo atliekant religines apeigas atveju taikyti grįžtamąjį apsvaiginimą, o tai prieštarauja išpažįstančiųjų žydu ir musulmonų tikėjimą religiniams reikalavimams, taip šiuo dekretu ribojama šių tikinčiųjų galimybė naudotis laisve išpažinti savo religiją.

Vertindamas, ar toks ribojimas leidžiamas, Teisingumo Teismas pirmiausia konstatuoja, kad dekretu įtvirtintas laisvės išpažinti savo religiją ribojimas yra numatytas įstatymo ir nekeičia Chartijos 10 straipsnio esmės, nes jis susijęs tik su konkrečiu religinių apeigų aspektu – minėtu skerdimu, kadangi toks skerdimas savaime nėra uždraustas.

Teisingumo Teismas taip pat pažymi, kad šis ribojimas atitinka Sąjungos pripažintą bendrojo intereso tikslą didinti gyvūnų gerovę.

Nagrinėdamas ribojimo proporcingumą Teisingumo Teismas daro išvadą, kad dekretu numatytos priemonės leidžia užtikrinti tinkamą gyvūnų gerovei teikiamos svarbos ir žydu ir musulmonų tikėjimą išpažįstančių asmenų laisvės išpažinti savo religiją pusiausvyrą. Šiuo aspektu jis pažymi, kad, pirma, reikalavimas taikyti grįžtamąjį apsvaiginimą yra tinkamas gyvūnų gerovės didinimo tikslui pasiekti. Antra, dėl ribojimo būtinybės Teisingumo Teismas pabrėžia, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė pripažinti kiekvienos valstybės narės plačią diskreciją atliekant būtiną žudomų gyvūnų gerovės apsaugos ir laisvės išpažinti savo religiją derinimą. Vis dėlto mokslininkai sutaria, kad apsvaiginimas yra optimali priemonė žudomo gyvūno kančioms sumažinti. Trečia, dėl šio ribojimo proporcingumo Teisingumo Teismas pažymi, kad Flandrijos teisės aktų leidėjas rėmėsi mokslo tyrimais ir siekė naudoti naujausius leidžiamus žudymo metodus. Jis taip pat nurodo, kad šis teisės aktų leidėjas atsižvelgė į pokyčius tiek visuomeniniu, tiek norminiu aspektais, pasireiškiančius vis didesniu informuotumu gyvūnų gerovės klausimais. Galiausiai Teisingumo Teismas konstatuoja, kad dekretu nedraudžiama ir netrukdoma išleisti į apyvartą gyvūninės kilmės produktų, gautų iš gyvūnų, kurie buvo paskersti atliekant religines apeigas, kai šie produktai kilę iš kitos valstybės narės arba iš trečiosios šalies.

Taigi Teisingumo Teismas pripažįsta, kad pagal Reglamentą Nr. 1099/2009, aiškinamą atsižvelgiant į SESV 13 straipsnį ir Chartijos 10 straipsnio 1 dalį, nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias skerdimo atliekant religines apeigas atveju reikalaujama taikyti grįžtamojo apsvaiginimo, nelemiančio gyvūno mirties, metodą.

Teisingumo Teismas taip pat patvirtina, kad Reglamentas Nr. 1099/2009⁵ galioja, atsižvelgiant į Chartijoje užtikrinamus⁶ lygybės, nediskriminavimo ir kultūrų, religijų ir kalbų įvairovės principus. Aplinkybė, kad pagal šį reglamentą valstybėms narėms leidžiama patvirtinti tokias priemones, kaip reikalavimas apsvaiginti žudomus gyvūnus, kai jie skerdžiami atliekant religines apeigas, tačiau nėra panašių nuostatų, reglamentuojančių gyvūnų žudymą medžiojant, žvejojant arba per kultūros ar sporto renginius, neprieštarauja šioms principams.

Šiuo aspektu jis nurodo, kad per kultūros ir sporto renginius pagaminama tik labai nedaug mėsos ir kad tokia gamyba nėra ekonomiškai reikšminga. Taigi toks renginys pagrįstai negali būti laikomas maisto produktų gamybos veikla, o tai pateisina, kad jis vertinamas kitaip nei skerdimas. Tokią

⁵ Visų pirma jo 26 straipsnio 2 dalies c punktas, kuriame numatyta valstybių narių galimybė priimti nacionalines taisykles, kuriomis užtikrinama didesnė gyvūnų apsauga skerdimo atliekant religines apeigas atveju.

⁶ Chartijos 20, 21 ir 22 straipsniai.

pačią išvadą Teisingumo Teismas padarė dėl medžioklės ir pramoninės žvejybos veiklos. Iš tiesų šios veiklos aplinkybės ir sąlygos labai skiriasi nuo ūkinių gyvūnų žudymo sąlygų.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106